

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 43 (1929)

Artikel: Poesias
Autor: Susch, Martin Felix
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-199807>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 22.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Poesias

da magister Martin Felix, Susch

13 Marz 1827—28 Avuost 1902.

Cumgia da mi' amada.

Am doula meis cour, ch'eu sto emigrar,
Oh, que'm fa cordöli bain zuond,
Cha vez mi' amada tant fich a cridar,
In sia chämbretta, seis muond.
Cu'ls ögls mia chara bliers segns am fa
E milli bütschs cun seis man am dà.
E suot vusch am disch 'la adieu, adieu, adieu,
E suot vusch am disch 'la adieu, adieu!
Ma barcha am maina da tai lontan,
Lontan in ün auter pajais;
Ma craja, las uondas cu'l corp be van,
Meis spiert pro tai saimper ais.
Sta bain, amada, cul sguard tant char,
Tschert mai nun poss at invludar;
Eu't di perque suot vusch, sta bain, sta bain, sta bain,
Oh tü, mia chara, sta bain!
Il tschêl at perchüra, ma chara tü,
T'algorda eir saimper da mai;
Sgür, eir sch'eu füss sü'l mar dal Nord la sü,
Meis cour ais fidel a tai.
Daman e saira, in tuots meis fat,
Asaimper vez eu teis char retrat.
Sün bun ans vair, chara, adieu, adieu, adieu,
Sün bun ans vair, chara, adieu!

La cuntadina cun il lat.

Sün chammas leivas cuorra 'na bella cuntadina,
 Da corp ed orma sana, cun nom anda Barblina,
 Adura vers città e sün il cheu portand
 Ses mezzas dal dutsch lat in ün vasun bain grand.
 «Cumprai meis lat» vol ella hoz sgür il prüm clamar,
 «Perchè il prüm», disch ella, «il prüm lat ha pretsch grand»;
 Tschert hoz, scha Dieu eir vol, affaruns poss eu far,
 E cul danèr tut aint tschinquant' övs vegn cumprand,
 Allura cuvar our ils lasch da ma giallina,
 Erba in abundanza as chatta intuorn mia chasina,
 Ils lejers pigliatins a ma vusch obedeschan,
 Dalunga sun els grands, sch'els là as nudrieschan,
 La vuolp ais bain intuorn, — quel lader — ma po dar
 Scha eu, ils bain chürand, nun possa tants salvar,
 In dand tuots in barat, ün püerch poss acquistar,
 Dal qual seis corp roduond meis cour po allegrar.
 Scha eu tuot ouravant sun leida in meis sen,
 Ais il motiv da que, ch'eu sün meis hom m'impais.
 Per ingraschar il püerch vol pitschen mantun brenn,
 Allura per la faira tuot preparà el ais.
 E cun quella munaida cha our dal püerch am vain
 Am cumpr' eu üna vacha, avuonda n'hai eu fain
 In mia pitschna stalla. La vacha fa 'na vdella,
 Et in cuort temp ch'eu spet 'na vacha ais eir quella.
 Intant la vdella main eu our' sün la pas-chüra
 E sco'ls agnels saglir 'la po in la natüra. —
 Hei! disch 'la, da ün sagl e da la teista crouda
 Il vas da terracotta, tuot, tuot chi va in bouda:
 La vdella, vacha, püerch, ils ouvs eir cu'ls pigliats,
 In tanta tocs la vezza pro seis peis devastats.
 Tuot smorta, 'la 's fadima, et ils tocs cuntempland,
 Plain larmas ella's volva asaimper scuffondand,
 'la guarda sco'l lat alb 's masdet cun terra naira,
 E saimper blastemand la malprüvada faira.
 Seis hom surtuot prudaint, sco homens soulan star,
 Cun tuotta pazienza el blers buns plets po dar,

Infin cha sa Barblina cun fatscha tuot seraina
 L'avenimaint al quinta la saira pro la tschaina.
 «Guarda, ma chara», disch el, «e mai nun invludar,
 Chastels in l'ajer sto ün mai bricha fabrichar.
 Els passan bler plü spert, cun plü rapiditezza
 Co dad ün char la rouda as mouv' intuorn sai sves.
 Fin cha in nossa chasa regna cuntantezza,
 Eir cu'l plü grand signur eu bricha baratess.»

La creaziun dad Adam ed Eva, lur fall e lur chastiamaint.

Nos Moises nel vegl testamaint ans requinta,
 Cha Dieu nel principi la terra creet.
 Scha que saja vaira, o forsa be finta
 Nun examinains hoz, crajain a seis pled.
 Be 'n cuort vulains far üna reflecziun
 Dad Adam et Eva, lur creaziun.

Ans tgnand nus fidel vi da nossa istoria
 Requinta nos Moises tuot cler e tuot net.
 In vzand sia ovra in tuott' quaista gloria,
 Jehova el svesa la sur' s'müravglet,
 E per sia ouvra dad incorunar
 Ha'l be la persuna amo da crear.

El fuorma perque üna bella figüra
 Our terr' o arschiglia, dal tuot masculin,
 Cun membra robusta, da ferma natüra,
 Cun fatscha ovala, in mez ün nasin.
 In quel Dieu al zofla ün pa da seis fla
 E mera nos Adam ais bel e fat qua.

Jehova ad Adam pro'l man uossa piglia
 E'l maina nel üert, chi ha nom paradis,
 Inu' our d'ün spelm dutsch meil e lat siglia,
 Sper bos-cha da frütta creschaiv' eir il ris.
 Las bestias s'radunan eir spert intuorn el,
 Adam tuottas nomna e glischa lur pell.

Ma causa a tuottas manchet la favella,
 E'l pover pudet cun ingünas tschantschar,
 Schi gnit el bainbod surprais da lungurella,
 E dal aspet stufi cumainz' el as retrar.
 Qua vezza Jehova, ch'el ha be fallà
 Da metter ad Adam dal tuot isolà.

Suot ün bös-ch da dattlas uoss' Adam dormiva,
 Sch'el eir s'insömgiava, nun poss dir dal tschert,
 Jehova plan plan cu'l curtè in man riva
 E sün il bruost sneister el fet ün taigl spert.
 Cun tuotta sveltezz' üna costa pigl' our
 E cun simpatia gnit Eva landrour.

E quella dalunga sco ün üsöl siglia,
 Eir sia vusch clera lontan s'po udir.
 Allura ad Adam per ün man ella piglia
 E'l tira infin quel seis ögls sto avrir.
 La prüma ögliada cha el uossa fet
 'na granda sumgentscha pro els el chattet.

Davent ais dal tuot uossa sa lungurella,
 Pro Eva asaimper alch nouv el chattet.
 Essendo usche florizanta e bella
 Ais Eva per Adam seis plü grand dalet.
 Pür uossa as di eu, crajai meis amis,
 Chattettan plaschaivel els lur paradis.

In tuott' allegria ils dits als passaivan
 Perche els n'avaivan ingünas lavuors.
 E neir pissers bricha nun als turmantaivan,
 Nemain malatias o autras doluors.
 Ün unic cumand els stuvèn observar:
 Giò d'ün bös-ch nel üert da mai nun mangiar.

Ün di Mamsell Eva nel üert spassegiaiva,
 Intant cha'l prus Adam ün sömmi güst fet.
 Sun sguaglias glischaintas la serp s'approssmaiva,
 E cun plaschantinas ad Eva 'la dschet:
 Oh di'm, mia chara, ais que la vardà,
 Cha Dieu da mangiar quists mails s'ha scumandà?

Sün quaista dumanda Damsell rispondaiva,
 Que's vaira, ma bricha per nun ans cuvir,
 Be our bainvuglientscha Jehova ans dschaiva,
 Scha nus and mangessans, stuvessans murir.
 Temberla! la serp disch, que crajer nun stoust,
 Scha tü ün mail mangiast, Dieu svesa gnir poust.

Per bacco! disch Eva, que po esser vaira,
 E saimper plü bain quaista maila plaschet.
 Cha maila murir fa, cur bain fa la paira,
 Nun ais tant credibel, pro ella la dschet.
 E spert sco 'na frizza seis bel man rumpet
 Giò d'üna manzina ün cotschen mailet.

E pro seis lefs cotschens il mail ella maina,
 Cun seis daintins albs üna morsa 'la dà:
 Il mail da travuonder temp pigl' la apaina,
 Sur tuot alla plascha il früt scumandà.
 Be'l minz aint a mez ella lascha vanzar,
 Quel a seis char Adam 'la voul riservar.

Pudaivat bain crajer, scha quel nun pigliaiva
 Que cha'l man roduond da si' Eva al dà.
 E chi'l vol blasmar, sch'el nun s'impissaiva,
 Cha que pudess esser dal bös-ch scumandà.
 Intant ch'el mangiaiva, tossir el stovet
 E'l minz in sa gula per saimper restet.

Pür uossa Mamsell ad Adam requintaiva
 D'inuonder quaist dutsch früt 'la 'vaiva surgni,
 Lasura quel pover usche fich tremblaiva,
 Cha tuots ils chavels sü'l cheu staivan dret sü.
 La temm' il surprenda, el cumainz' a currir,
 Cha Eva apaina pudaiva seguir.

Vers saira Jehova nel üert cumparaiva,
 Manand in seis man ün terribel bastun,
 Nun vzand sa glieutetta dad aut el clamaiva:
 Oh Adam, cumparast, tü grand lumbardun.
 Et ün chanet pitschen chi'l accompagnet,
 Aint in üna lobia ils pchaders chattet.

Qua Adam cumpara, sa chamma tremblaiva,
 Ün vezza, seis fall al dischplascha tant zuond;
 Davo sa rain Eva suot oura riaiva,
 Buns plets 'la voul dar al creader dal muond.
 Struschand quel sa barba, ha'l subit chattà
 Per ognün d'els seis chasti adattà.

In prüm sco güst güdisch el ils dumandaiva,
 Sch'els 'vessan qualchosa per s-chüsa da dir?
 El dschet, cha quaist früt ad el Eva manaiva
 Intant ch'el 's avaiva miss giò a durmir.
 Qua Eva declera a sa Majestà:
 Que ais quella serp chi am ha surmanà.

Inguotta! sün que sia vusch ribombaiva,
 Squassand il bastun, que nun lasch eu valair.
 Nun sun eu, il qual per vos bsögn pisseraiva,
 Cun che fundamaint alla serp vulais craj'r?
 E causa nun 'laivat meis pled observar,
 Schi as vögl eu uossa sever chastiar.

«La serp sün la bos-cha da far ha inguotta,
 Asaimper in puolvra as sto 'la strozchar,
 L'uman cur 'la vezza a la serp da la juotta
 Et ella al tscherch' il chalchagn da furar,
 Ün unic cu'l temp star sü vögl laschar,
 Il qual sia teista ais bun da smachar.»

«E tü ma Mamsell,» el ad Eva uoss' clama,
 «Tschert grandas doluors amo vainst a sufrir,
 T'impaisa sün me scha tü hast da gnir mamma,
 La vanitad 't passa, at passa il rir,
 Aciò tü nun possast teis hom surmanar,
 Ta vögli suot sia ha saimper da star.»

L'Alp Prastinan

Cun il principi da Favrer,
Qualvoutas eir fingià in Schnèr,
Il peur seis fain va cuntempland,
Sch'el po gnir our, sainz' ir cumprand.

Eir scha quaist an ais s-chars ingün,
Schi sainta forsa plü co ün
Gugent que ch'eu as vögl quintar,
Perque attents vus vögliat star.

Dad our munts tuots da dir as san,
Cha ais ün' Alp vi'n Prastinan,
Chi ais, am para, fich sumgiaint
Al renomnà «Schlaraffenland».

Là ais tant' abundanza d'fain,
Ch'ün a finir seis toc nun vain,
E cur las vachas oura van,
Là fin al snuogl nell' erba stan.

Cur nus duvrains ingüns pastuors,
L'inviern, sun là già bellas fluors,
E nel mais Schnèr, eu craj als vainch,
Parta il soign güst our il painch.

La paisa ais intuorn Nadal
Ed il soign mundscha ad ingual
Da milli vachas in ün trat
D'minchüna trenta noudas lat.

Bels edificis là eir sun,
Da nomnar tuots sun gnanca bun.
Be'l tschugg dals porchs, meis chars amis,
Ais sco'n palazzi a Paris.

Scha quels chi han viss quintan dret,
Schi sto dafatta esser il tet
Cuvert cun plattas tuot d'argent,
Per far plü resistenz' al vent.

Cha'l soign nun asera seis cuospins
 'na salaschada d'marengins
 Intuorn la tea, e sco ur
 Tuot diamants in lur splendur.

Il stavel là intuorn quel ais
 Grand sco l'imperi germanais.
 D'na saiv d'salsiz e'l circumdà,
 Ils posts sun bröchs plain painch culà.

Eir la vaschella surpassess
 Tuot que cha Schatzmann dumandess:
 L'cudera ais d'bruonz surdorà
 E d'Platin il chaz furà.

Il soign daffatta ais striun,
 Eu as poss dir, painch a cucun
 Da far, e lura chaschöl grass,
 Que ais ad el ün pitschen spass.

Scha ün cun quel painch vaischlas fa
 Farina ais superfluà,
 Our d'medem test po ün obtgnair
 Colombes e peschs a bain plaschair.

L'chaschöl ais bler plü superfin
 Co'l d'Albula e Cristallin,
 Be cun il vair e savurar
 Fa'l l'appetit digià passar.

Eir il tschigrun, schün vender 'less,
 Ün franc la nouda tschert valess.
 Perfin la scotta, crair pudais,
 Fa ils limaris grass e tais.

Grand ais il nommer d'alpagiants,
 Però ais lö amo per tants.
 Quel chi nun ha ne prats, ne ers,
 Ais president là dals massers.

Et ogni mais tir' el da painch
 Incirca glivras tschient e vainch,
 Chascholas desch e tschinch tschigruns,
 Ün püerch suraint per far schambuns.

Arbatic neir vain dumandà,
 Il quint d'alp autramaing ün fa,
 A quel la maistra chargia ha
 Il soign seis cuosps sco premi dà.

Scha a meis pled vus crair nu 'lais,
 Vus fich liger laschar pudais,
 Però a quel chi vol badar
 Eu quaist cussagl amo vögl dar:

Scha ün in schlèr o chadafö,
 O chaminad' hta barb' André,
 Schi ais ad el subit güdà,
 Scha nel Alp Prastinan el va.

L'amalà (Clavuot da Bos-chia).

Avant ün temp füt eu terribel amalà,
 E cun duluors i'l vainter sgrischusmaing turmentà.
 E meis giavüsch in mia grand' anguoscha, e meis cufort
 Füt bod il Docter Steiner e bod il Docter Mort.
 Quels sco duos gials rabgius sur meis corp s'dischpitaivan,
 Sco inimis sgürats da vegl nan saimper faivan.
 Bod Steiner am da pirlas ed outra merchanzia,
 E tschert da guadagnar quel char bun hom già ria;
 Ma cun sa fautsch in man la mort vain as muossar,
 Ed our da quist bel muond ell' am vuless manar.
 Intant ch'els duos as battan cun lantscha e cun spada,
 In meis intern s'revolta ma böglia inflamada.
 Oh Dieu! eu suspiret, e'l pled am fet süar,
 Plütost co massa löng usche in meis let star,
 Giavüsch eu cha ün d'els in man dal Segner,
 Üna victoria bella bain bod possa obtegnar.
 Apaina cha'l suspür füt our da mia bocca
 Ün pled fich amiaivel a mi' uraglia tocca:
 «Baiva!» et ün ami cuntschaint s'rechatta sper meis let,
 Dal qual gia seis cussagl dalunga spranza'm fet.
 Ed ün magöl Vucliner dal bun a mai spordschand,
 Am disch el: «Quaist pür baiva, miraculs vain quist fand.»
 E mera, il stomi chi da pirlas ais già tuot stuffià,

Cun ün magöl Vucliner löng brich avuonda ha.
 Amo cun ün magöl cha el am metta sü
 Am saint, eu s'poss bain dir, fingià bod mez guarì.
 Già nova vita intra in mia veglia ossa,
 Chi eira quista vouta mez vi d'vart la fossa.
 Il sang darcheu s'movainta, e tuots ils puls am van,
 Ed eu, Dieu benedì, füt bain bod frisch e san.
 La mort e Docter Steiner 'na tala vouta vzand,
 Tras lur ögliers as guardan, surpraisa demussand.
 Meis char benedì Steiner non po interlaschar
 A meis ami sincer amo dad ingrazchar.
 La mort sa fautsch sglingind nun po però chapir,
 Co our da sias griffilas eu ha pudü fügen.
 Ma eu, meis chars, as di e que'm pudais bain crair,
 Vi da quel bun cussagl in fin cha viv vögl tgnair.

Rezept per la leidezza.

Meis chars audituors, eu as vögl requintar,
 Co ch'ün la leidezza po bain preparar,
 Na minch' Apotecar cognuosch' il recept,
 Da mia cuschina la vain inandret.

Il prüm bain lav' et arschainta teis cour,
 Egoissem, invilgia da quel bütta our.
 Pro ün sdun pazienza tü maisda indret
 Prudenzia duos sduns e trais san inclet.

Ün guottet smanchanza fich bain eir fa,
 Passar vi' quel lascha il mal t'inscuntrà.
 Na sen d'legerezza, ma sen ligerin,
 In puolvra eir piglia 'na nouda indschin.

Lapro buna vöglija bain bler' eir stoust tour,
 Desch lots bainvuglientscha e quella da cour,
 Curaschi ün quart, in tai svesse t'fidar,
 Ün sang fich quiet ed ün ümil sperar.

